

Литвиненко А. О.,
студент 5 курсу,
4 групи, Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

БУРШТИНОВА МАФІЯ В УКРАЇНІ

Ключові слова: бурштин, організована злочинність, незаконний видобуток.

Keywords: amber, organized crime, illegal mining.

Анотація: Розглянуто проблему незаконного видобутку бурштину в Україні, особливості її організації. Запропоновано заходи боротьби з організованою злочинністю у сфері незаконного видобутку бурштину.

Abstract: Problem of illegal mining of amber in Ukraine and its features of organization is considered. Measures to combat organized crime in illegal mining sphere are proposed.

Україна є одним з європейських лідерів за запасами бурштину, що розташовані переважно в північній частині Рівненської, Волинської та Житомирської областей та залягають на глибинах до 20-30 метрів [1].

Українські компанії, які мають державні ліцензії на видобуток бурштину, щорічно видобувають близько 4 тонн цього мінералу. Однак така кількість значно нижче порівняно з обсягами видобування незаконних старателів на розвіданих та не розвіданих родовищах. Як зазначала у 2015 році тодішній заступник міністра екології та природних ресурсів України С. Коломієць: «Справжню цифру не знає ніхто. Навіть за найскромнішими підрахунками вони сягають від 120 до 300 т на рік, приблизний загальний річний дохід на цьому ринку складає до 300 мільйонів доларів, це величезна спокуса для нелегалів». І з кожним роком ці обсяги зростають [2].

Варто відзначити, що дана проблема, хоча і набула широкого розголосу лише декілька років тому, але існує в Україні вже досить тривалий час і досягла державного масштабу. Шкода, яка щорічно заподіюється економіці та екології нашої держави, сягає катастрофічних розмірів, це: розорені землі, масове знищення лісових насаджень, забруднення атмосферного повітря та ґрунтових вод, мільярдне ненадходження до державного бюджету країни – і це лише невелика частина бід, заподіяних незаконним видобутком бурштину.

Існує ціла низка причин, які сприяли виникненню та розвитку цієї проблеми в Україні. На мою думку, слід виокремити чотири основні: 1) корупція в адміністративній сфері; 2) бездіяльність правоохоронних та природоохоронних органів; 3) зацікавленість олігархічних структур; 4) відсутність належного нормативно-правового регулювання даного виду діяльності. Ці причини є тісно пов'язані між собою, а інколи навіть перебувають у невід'ємному зв'язку одна з одною.

Корупція в адміністративній сфері проявляється у отриманні величезних розмірів неправомірної вигоди чиновниками всіх рівнів та всіх посад. Яскравим прикладом є справа народних депутатів, які за даними офіційного сайту НАБУ отримали неправомірну вигоду на суму близько 300 тис. дол. США [3]. Проте відсутність хоча б невеликих зрушень у боротьбі з незаконним видобутком бурштину свідчить про те, що наведений вище приклад є лише невеликою частиною дійсних розмірів корупції, яка полонила управлінську сферу України. Також варто

визначити пов'язаність саме деяких народних депутатів з тіньовою економікою, що вказує на масштаб та обсяги проблемності розглядуваного питання.

Друга причина тісно пов'язана з першою, оскільки бездіяльність правоохоронних та природоохоронних органів, як правило, виступає наслідком корумпованості їх співробітників. Зокрема, бездіяльність природоохоронних органів проявляється у відсутності навіть натяків на контроль за дотриманням екологічного законодавства з боку осіб, які добувають бурштин. Також яскравим підтвердженням слугує відсутність точної інформації про загальні запаси бурштину в Україні, хоча вона необхідна для точного визначення обсягів незаконної діяльності та визначення матеріальних збитків злочинності у сфері незаконного видобутку бурштину. Якщо говорити про бездіяльність правоохоронних органів, то не можна не відзначити, що малочисельні затримання та порушення кримінальних проваджень, які були б пов'язані з незаконним видобуванням бурштину, фактично обчислюється одиницями.

Третя причина логічно витікає з перших двох, а також з масштабів і обсягів проблеми. Такий висновок можна зробити розглянувши незаконний видобуток бурштину не як сукупність окремих поодиноких випадків за участі декількох десятків старателів, а як повноцінний бізнес та багатомільйонну індустрію, яка функціонує подібно до великого механізму і включає в себе тисячі осіб. З такої точки зору досить очевидним є припущення, що керівництво такою діяльністю здійснюють особи, які мають політичний та фінансовий вплив. Проводячи аналогії з іншими секторами тіньової економіки України, можна припустити, що керівництво незаконним видобуванням бурштину здійснюють олігархічні структури. Саме їх вплив дозволяє забезпечити безперешкодну діяльність капітал майже на всіх частинах території України, які містить родовища «сонячного каменю».

Отже, незаконний видобуток бурштину в Україні це не окремі випадки злочинів, а стійка організована злочинна діяльність.

Розглядаючи питання боротьби з такою діяльністю доцільно звернутися до міжнародного досвіду. Так, у Польщі організовано легальний артільний видобуток бурштину. Також створено доступний ринок сировини, де дорогоцінне каміння легально видобувається та легально продається через біржу. Слід також відзначити підхід цієї країни до боротьби з нелегальним видобутком бурштину, який через систему високих штрафів та ефективну роботу правоохоронних органів стає не вигідним, оскільки пошкодження земельних угідь, без яких майже неможлива незаконна діяльність, тягне за собою надзвичайно серйозні фінансові та кримінальні покарання.

Як підсумок, слід сформулювати перелік заходів, які допоможуть Україні подолати «бурштинову мафію». До таких заходів належать:

- прийняття закону та нормативів, у яких було б врегульовано питання видобутку бурштину, легалізація такої діяльності;
- проведення ефективної системи заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією в управлінській, правоохоронній та природоохоронній сфері;
- створити ефективний і доступний ринок дорогоцінного каміння, який би дозволив безперешкодно та легально реалізовувати й купувати таке каміння, зокрема, бурштин.
- посилити кримінальну та адміністративну відповідальність за незаконний видобуток бурштину;
- введення системи економічних заохочень та ефективних покарань в сфері видобування бурштину;

Список використаних джерел

1. "Бурштинова лихоманка" загрожує Україні екологічною катастрофою [Електронний ресурс] // Офіційний сайт міста Івано-Франківськ. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.mvk.if.ua/energef/37693>. – Назва з екрану.
2. Потіха А. Проблема видобутку бурштину: сучасний стан та перспективи вирішення [Електронний ресурс] / А. Потіха // Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2065:problema-vidobutku-burshstinu&catid=8&Itemid=350. – Назва з екрану.
3. Схема зловживання впливом нардепами в питаннях видобутку бурштину [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного антикорупційного бюро України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://nabu.gov.ua/open-office/biblio/schemes/shema-zlovzhyvannya-vplyvom-nardepamy-v-pytanniah-vydobutku-burshytynu>. – Назва з екрану.

4. Головкін Б. М. Причинність у системі детермінації злочинності / Б. М. Головкін. // Теорія і практика правознавства. - 2014. - Вип. 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2014_1_24

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ

У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман;
проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність** у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017